



POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto



Pohjois-Karjalan tilanne- ja kehityskuva

Lokakuu 2025

Pohjois-Karjalan tilanne- ja kehityskuva

Väestönkehitys

Pohjois-Karjalan viime vuosien väestönkehityksen erottuvia tekijöitä ovat olleet väestörakenteen ikääntyminen, kaupungistuminen, maahanmuuton voimakas kasvu sekä syntyneiden määrän huomattava pieneneminen. Vaikka maan sisäinen muuttoliike on ollut tappiollista, maahanmuutto on nostanut Pohjois-Karjalan useimpina viime vuosina muuttovoittomaakunnaksi. Nämä keskeiset väestötrendit näkyvät myös nykyisessä kehityksessä.

Vuonna 2024 Pohjois-Karjalan nettomaahanmuutto oli ennätykselliset 1 800 henkeä ja maan sisäinen muuttotappio 858 henkeä. Maahanmuuttajia tuli lähes 90 eri maasta. Vaikka ukrainalaiset olivat suurin ryhmä, heidän osuutensa kaikista maahanmuuttajista oli alle 30 %. Väkilukuun suhteutettuna maahanmuuttovoitto oli maakunnista kolmanneksi suurin. Lähes tuhannen hengen kokonaismuuttovoitosta huolimatta luonnollinen väestönmuutos (- 1 165) veti myös vuoden 2024 asukasluvun kokonaiskehityksen pakkaselle (-230). Kuolleiden määrä (2 139) oli yli kaksinkertainen rajusti pientyneeseen syntyneiden määrään (974) verrattuna. Vuoden 2012 jälkeen syntyneiden määrä on laskenut 40 %.

Kuluvana vuonna maahanmuutto on tammi-elokuun tietojen perusteella vähentynyt kahdesta edeltävästä vuodesta, mutta tullee edelleen yltämään selvästi yli pitkän aikavälin keskiarvon selvästi yli tuhannen hengen tasolle. Syntyneitä on tänäkin vuonna ollut vain noin puolet kuolleiden määrästä. Syntyneiden määrän lasku näyttäisi kuitenkin nyt pysähtyneen. Maan sisäisen muuttoliikkeen osalta sekä lähtö- että tulomuutto ovat hieman hiljentyneet. Pohjois-Karjalan asukasluku oli elokuun 2025 lopulla 161 441, mikä oli 650 henkeä vähemmän kuin vuoden alussa. Väestönmuutosluvuille ja niiden kehitykselle on leimallista se, että Pohjois-Karjala on koulutusmaakunta, ja luvut paranevat syksyisin opiskelijoiden tulomuuton myötä. Joka tapauksessa muuttoliiketilastot kertovat siitä, että vaikka vetovoimaa on, pitovoimassa on parantamisen varaa.

Maahanmuuton myötä vieraskielisen väestön osuus on kasvanut vuosituhannen vaihteen yhdestä prosentista 6,6 prosenttiin vuonna 2024. Kahta kuntaa lukuun ottamatta kaikki maakunnan kunnat saivat vuonna 2024 muuttovoittoa kansainvälisestä muuttoliikkeestä. Neljässä kunnassa maahanmuutto riitti nostamaan myös kokonaismuuttoliikkeen positiiviseksi. Väkiluvun kokonaismuutos oli kuitenkin positiivinen vain Joensuussa (+679) ja Outokummussa (+35). Erot kuntien välillä heijastuvat kaupunki- ja maaseutualueiden väestökehityksen trendeihin. Vaikka 46,7 % pohjoiskarjalaisista asuu edelleen maaseutualueilla, kaupunkialueilla asuvan väestön osuus on kasvanut vuoden 2000 jälkeen Pohjois-Karjalassa kaikista maakunnista nopeimmin, 13,6 prosenttiyksikköä. Naisten osuus väestöstä on kaupunkialueilla 51,6 % ja maaseutualueilla 48,8 %.

Aluekehityksen edellytysten kannalta väestön kokonaismäärän muutosta oleellisempaa on ikärakenteen muutos, joka vaikuttaa moneen asiaan. Eläköityvien määrä uhkaa muodostua talouden elpymisen pullonkaulaksi ja pidemmällä aikavälillä kasvun esteeksi. Ratkaisuja tarvitaan sekä koulutussektorilta että maakunnalliselta työllisyysalueelta. Sote-palvelujen järjestämisessä ja vähenevän väestön kunnissa tilanne edellyttää älykkään sopeutumisen keinovalikoiman hyödyntämistä.

Nykyiset kehitystrendit näkyvät myös Tilastokeskuksen väestöennusteessa, väkiluku tulee laskemaan. Edelliseen ennusteeseen verrattuna näkymät ovat kuitenkin nyt positiivisemmat: esimerkiksi vuodelle 2040 tuorein ennuste ennustaa Pohjois-Karjalan väkiluvuksi 154 867 henkeä eli 7 539 henkeä enemmän kuin edellinen, vuoden 2021 ennuste. Ennuste parantaa selvästi työikäisten määrän kehitysnäkymiä, ja tarkoittaisi toteutuessaan sitä, ettei työikäisten kokonaismäärästä sinällään olisi tulossa aivan sellaista kehityksen pullonkaulaa kuin mitä aiemmin on arvioitu. Työikäisten (15–64-vuotiaat) määrä pienenisi lähivuosina, mutta säilyttäisi sitten tasonsa aina ennustejakson loppuun vuoteen 2045 asti. Edellytyksenä on, että ennusteen lupaama maahanmuuttovoitto toteutuu ja koulutusjärjestelmä toimii osaajatarpeisiin vastaten.

Maahanmuuton säilyminen ennusteen tasolla kompensoisi eläkkeelle siirtyvien suurta määrää, mutta vanhusväestön osalta tilanne on haastava. Eniten hoivapalveluja tarvitsevien yli 85-vuotiaiden määrä kasvaisi 2030-luvun alusta alkaen ja olisi vuonna 2045 yli kaksinkertainen nykyiseen verrattuna. Tämä on haaste niin palvelujen järjestämisen, sote-alojen osaavan työvoiman riittävyuden kuin palvelujen rahoituksenkin kannalta. Vuonna 2024 Pohjois-Karjalan väestöllinen huoltosuhde oli 72,3 eli yli 10 prosenttiyksikköä heikompi kuin koko maan tasolla. Ennusteen toteutuessa väestöllinen huoltosuhde ei enää oleellisesti heikkenisi. Taloudellisen

kestävyyden ja palvelujärjestelmän ylläpitämisen kannalta olisi erityisen tärkeää, että taloudellinen huoltosuhde – työllisten määrä suhteessa ei-työllisiin – parantuisi eli maahanmuuton pitää näkyä myös työllisyyskehityksessä. Nyt Pohjois-Karjalan taloudellinen huoltosuhde on maan toiseksi heikoin.

Maakunnan seutujen ja kuntien välillä kehityksessä on selviä eroja kaikissa väestötilastoissa, niin myös väestöennusteissa. Esimerkiksi työikäisten määrä olisi vuonna 2045 Joensuun seutukunnassa nykyistä suurempi, mutta Keski-Karjalassa se jäisi 25 % nykytasoa pienemmäksi ja Pielisen Karjalassa 20 % nykyistä pienemmäksi. Erot korostuvat kuntatasolla. Pitkän aikavälin ennusteissa Joensuu kasvaisi jo muutaman vuoden sisällä Suomen 10. suurimmaksi kaupungiksi, mutta Rääkkylä menettäisi vuoteen 2045 mennessä kolmanneksen asukkaistaan, Juuka neljänneksen. Maakunnan rajakunnista vain Joensuu on kasvu-uralla, neljässä muussa itärajan kunnassa väki vähenisi lähes neljänneksellä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että raja-alueiden asuttuna pitäminen on paras tae koko Suomen turvallisuudesta.

Väestökehityksen haasteellisimmat vuodet ajoittuvat 2030-luvulle, sen jälkeen mm. väestöllinen huoltosuhde alkaisi kohentua. Lähimmän vuoden aikana väestökehitys jatkunee jotakuinkin kuluvan vuoden kaltaisena, joskin syksyllä 2026 ammatillisen koulutuksen EU/ETA-alueen ulkopuolelta hakeutuville opiskelijoille tulevat lukuvuosimaksut alentanevat ulkomaisten opiskelijoiden määrää. Viiden vuoden päässä siintäviin haasteisiin mm. terveydenhuoltopalvelujen kasvavassa tarpeessa on vastattava lähiaikojen toimenpiteillä.

Kestävä elinvoima ja investoinnit

Pohjois-Karjalan talouden kehityskuvassa ei ole tapahtunut kuluneen vuoden aikana suuria muutoksia. Leimaa antavaa tilanteelle on edelleenkin epävarmuuden jatkuminen ja pitkittynyt sinnittely. Tulevaa koskevissa yritysten odotuksissa on kuitenkin nähtävissä yleisen taloustilanteen kehittymiseen kohdistuvaa toiveikkautta. Myös Itäisen Suomen ohjelmaan liittyy odotuksia. Toisaalta vastakkaiseen suuntaan vaikuttaa epävarmuus globaalista talouskehityksestä. Yksi sen konkreettinen ilmentymä on ReArm Europe -suunnitelmaan perustuva EU:n alue- ja rakennepoliittikan ohjelmanmuutos ja varojen siirto puolustus- ja kaksikäyttöteollisuuteen- ja infrastruktuuriin. Siirto vähentää aluekehitysresursseja ja mahdollisuuksia vaikuttaa alueen elinvoimaan.

Rajamaakunnan talouskehityksessä ovat monin tavoin näkyneet ja edelleenkin näkyvät Ukrainan kriisin vaikutukset. Esimerkiksi ulkomaisten yöpymisten määrä oli vuoden 2025 alkupuoliskolla vain puolet siitä mitä ennen poikkeuksellisia aikoja eli koronapandemiaa ja hyökkäyssotaa vuonna 2019. Talouden kasvu on pysähdyksissä. Yrityssektorin liikevaihto laski vuoden 2025 alkupuoliskolla 0,9 % kun koko maan tasolla kasvua kertyi 1,0 %. Useimpien toimialojen kehityskuva on lievästi alavireinen. Päätoimialoista suurin miinus nähtiin alkuvuonna 2025 rakentamisessa (-8,3 %). Teollisuuden liikevaihto polki paikoillaan (0,0 %), ja teollisuuden vienti laski hieman (-1,0 %). Kasvu jatkui kuitenkin vahvana metsäteollisuuden toimialoilla.

Jo krooniselta vaikuttava epävarmuus heijastuu moniin, esimerkiksi investointeja koskeviin päätöksiin. Merkkejä talouden elpymisestä on kuitenkin jo Euroopan tasolla ja tämä alkaa näkyä alueen yrityksissä. Esimerkiksi maakunnan teknologiateollisuuden yritykset ovat viestineet näkymien parantumisesta. Syyskuussa julkistetun Pk-yritysbaremetrin yleiset näkymät olivat Pohjois-Karjalassa (+2) eli vain aavistuksen heikommat kuin koko maan (+3) tasolla. Myös odotukset henkilökunnan määrän, liikevaihdon ja kannattavuuden kehityksen osalta olivat jonkin verran koko maata heikompia. Innovaatioiden ja etenkin investointien arvon osalta ero oli merkittävä. Kaiken kaikkiaan tulevaisuuden näkymät olivat kuitenkin parantuneet selvästi viime keväästä. Kuluttajien näkemykset ovat toisaalta edelleen kriittisiä ja Itä-Suomessa maan heikoimpia. Tämä heijastuu kaupan alan lähiaikojen kehitykseen, mutta myös laajemmin talouteen jarruttaen kasvun käynnistymistä. Konkurssien määrä ei ole tänä vuonna enää juuri noussut, mutta taso on huomattavasti totuttua korkeampi. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla konkurssreja (58 kpl) oli enemmän kuin koko vuonna 2022 yhteensä (56 kpl).

Elpymisen viivästyminen näkyy monissa kehityskuluissa. Vaikka yritykset ovat halunneet pitää kiinni osaavasta työvoimasta ja vältelleet irtisanomisia, lomautukset ovat tilanteen pitkittyessä yhä useammin muuttuneet irtisanomisiksi. Työttömyyden osalta Pohjois-Karjala on pitänyt viime vuosina sitkeästi maakuntavertailun häntäpaikkaa. Elokuussa 2025 Pohjois-Karjala ei kuitenkaan ensimmäistä kertaa sitten lokakuun 2021 ollut työttömyystilaston kärkipaikalla, vaan kakkossijalla. Työttömyys on tästä huolimatta kasvussa. Työttömiä oli kaikkiaan 9 921 eli 564 enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömien osuus työvoimasta oli 13,8 %. Korkeimman työttömyyden maakuntien väliset erot ovat joka tapauksessa hieman pienentyneet. Kun ero seuraavaksi

heikoimpaan maakuntaan on aiemmin usein ollut yli yhden prosenttiyksikön luokkaa, elokuussa 2025 yhden prosenttiyksikön sisään mahtui neljä maakuntaa. Erot maakunnan sisällä ovat suuria: Outokummussa työttömien osuus oli kaksinkertainen Kontiolahteen verrattuna. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli 4 527, lähes puolet kaikista työttömistä. Vuoden takaiseen verrattuna heitä oli 31,0 % enemmän. Korkeaa työttömyyttä – tai sen juurisyitä eli työpaikkojen puutetta – voidaan pitää kehityksen suurimpana pullonkaulana. Se heijastuu mm. väestökehitykseen ja näkyy edellä todettuna valmistuneiden opiskelijoiden poismuuttona.

Nykyisen EU-ohjelmakauden koheesiopolitiikan ohjelmamuutos suuntaa loppuohjelmakauden rahoituksen painopistettä turvallisuuteen ja puolustukseen. Vaikka painotukset ovat sinällään tärkeitä, muutos merkitsee aluekehitykseen jo myönnettyjen varojen merkittävää laskua. Uhkana on, että ohjelmamuutoksen myötä rahoituksen painopiste siirtyy muualle Suomeen siitä huolimatta, että muutoksen lähtökohtana ovat nimenomaan erityisesti raja-alueilla näkyvät haasteet. Heinäkuussa julkistettu EU:n Komission ehdotus seuraavan ohjelmakauden monivuotiseksi rahoituskehikseksi pitää sisällään monia merkittäviä muutoksia. Koheesiopolitiikan rahoitussuunnitelman määrittävissä laskentakaavoissa ei ole enää harvaan asutukseen perustuvia kriteerejä, jotka ovat tuoneet Suomelle noin 60 prosenttia EU:n rakennerahastorahoituksesta. Komissio suosittelee, että rahoituksen valtakunnallisessa kohdentamisessa huomioidaan niin pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityispiirteet kuin myös itäisten raja-alueiden tarpeet ja haasteet, mutta lopullinen alueille kohdennettava rahoitus päätetään kansallisesti. Kokonaisrahoituksen vähentyessä asetelma on haastava.

Markkinoiden epävarmuus ja hankala ennustettavuus ovat jarruttaneet joidenkin investointisuunnitelmien toteutumista. Varovaisuudesta huolimatta merkittäviä investointeja on vireillä esim. vedyntuotantoon (P2X Solutions) ja sahateollisuuteen (BinderHoltz). Elintarviketeollisuudessa Valio investoi Joensuun tehtaan uuteen kypsytyksivarastoon 30 milj. euroa ja siirtää tuotantonsa Vantaan ja Kauhanan tehtailta Joensuuhun. Muutos tuo Joensuuhun noin 100 uutta työpaikkaa. Joensuussa otettiin keväällä käyttöön puuhaketta hyödyntävä biohiilen valmistuslaitos, joka on maailman suurin. Kiteellä Aisti Oy:n akustiikkalevytuotannon on tarkoitus alkaa 2026. Samoin Kiteen kaupungin toteuttama Puhoksen biotermiinalialueen infrastruktuuri valmistuu vuoden 2026 aikana, alueelle on tulossa mm. maakunnan ensimmäinen datakeskus. Liperin kunta on käynnistänyt Välikankaan teollisuusalueella merkittävän laajennushankkeen. Joensuun kaupunki on puolestaan julkistanut lähivuosille 200 miljoonan euron investointisuunnitelman.

Suomen NATO-jäsenyys ja laaja markkinakysynnän kasvu on vaikuttanut positiivisesti kaksoiskäyttöteknologioita ja –tuotteita valmistaviin yrityksiin. Digitaalisen kokonaisturvallisuuden Borderland Europe -konseptia on valmistelu laajan sidosryhmän kanssa ja konkreettinen living lab -testaustoiminta alkaa ensi vuoden alussa. Borderland Europe -yhteistyössä on mukana kansallisesti merkittäviä yrityksiä sekä USA:n puolustussektorin toimijoita. Joensuulainen ilmalaivayritys Kelluu on puolestaan edennyt NATOn DIANA-ohjelman toiseen vaiheeseen yhdessä 15 muun yrityksen kanssa, joista Kelluu on ainoa suomalainen. Kaivannaisalalla julkistettiin kesällä erittäin lupaavia uutisia malminetsinnän tuloksista Karjalan kultalinjalla ja kaivostoiminnan laajentamisesta Ilomantsissa. Outokummussa Hautalammen kaivosohjelma etenee vaiheittain, kaupunki hyväksyi asemakaavan keväällä.

Pohjois-Karjalan osuus koko maan T&K-menoista oli vuonna 2023 1,5 %. Osuus on pitkälti korkeakoulusektorin varassa – noin 60 % maakunnan T&K-menoista syntyy korkeakoulusektorilla. Myös valtion tutkimuslaitoksilla (erit. LUKE ja GTK) on tärkeä rooli T&K-toiminnassa. GTK Mintec Outokummussa on kehittynyt vahvaksi mineraaliprosessoinnin ja kiertotalouden tutkimusalustaksi, ja edustaa alansa kärkiosaamista Euroopassa ja jopa koko maailmassa. Vuosina 2026–2028 toteutuvan koetehdasinvestoinnin arvo on 55 milj. euroa.

Kuntien taloustilanne jatkuu Pohjois-Karjalassa erittäin haastavana. Vaikka vuoden 2024 tulokset olivatkin tyydyttäviä johtuen erityisen korkeista ns. ylimääräisistä verotilityksistä, niin tulevat vuodet ovat ongelmallisia. Sosiaali- ja terveydenhuollon siirtyminen pois kunnilta ja siitä seuranneet valtionosuuksien muutoslaskelmat merkitsevät huomattavia tulovähennyksiä Pohjois-Karjalan kunnille. Epäoikeudenmukainen sote-muutoslaki valtionosuuksista merkitsee epätasa-arvon kasvua kuntien välillä vuodesta toiseen. Vuodelle 2025 kuusi kuntaa Pohjois-Karjalasta joutui kiristämään verotusta, mikä oli maakunnittain yksi suhteellisesti suurimpia määriä. Talouden heikkenemistä ilmentää myös se valitettava tosiasia, että kasvun kannalta tärkeiden investointien tasoa on jouduttu kunnissa selvästi vähentämään. Vuoden 2024 kuntakonsernien yhteenlaskettu investointitaso jäi noin 20 milj. euroa alle aiempien vuosien keskitason, millä on merkittävää vaikutusta aluetalouteen.

Kuntasektorin merkitys aluekehityksessä on kuitenkin Pohjois-Karjalan tyyppisessä maakunnassa merkittävämpää koko maahan nähden.

Pidemmällä aikavälillä Pohjois-Karjalalla on valtavat mahdollisuudet energiamurroksessa, korkean osaamisen hyödyntämisessä ja paremmassa saavutettavuudessa. Kasvumahdollisuuksien toteutuminen edellyttää pitkänteisyyttä, poliittista tahtotilaa ja riittäviä resursseja kehittämistyöhön. Tällä hetkellä tilanteet vaihtelevat eri yrityksissä ja liiketoimiala-aloilla, lähikuukausina olisi tärkeää päästä vihdoin takaisin kasvu-uralle.

Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

Pohjoiskarjalaisten elintavat ovat edelleen keskimäärin muuta maata huonommat. Myös lasten ja nuorten elintapojen muutos, mielen hyvinvointi ja terveydentila herättävät huolta. Sairastavuus (syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia) on maan viidenneksi korkein hyvinvointialueita tarkasteltaessa. Maakunnassa on toiseksi eniten diabetesta sairastavia. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25–64-vuotiaissa on 4 % eli 0,8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin valtakunnallisesti. Niiden 20–64-vuotiaiden osuus, jotka uskovat, etteivät jaksaa työskennellä vanhuusikään on maakunnasta neljänneksi korkein. Täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus on 20,8 %.

Yksilön toimintakykyä ja elämänlaatua heikentävä ylipaino ja lihavuus on yleistynyt. Pohjoiskarjalaisista aikuisista noin joka neljäs on lihava. Yli puolet pohjoiskarjalaisista ei liiku terveysliikuntasuosituksen mukaisesti. Peruskoulun 8.-luokan oppilaista 41 %:lla fyysinen toimintakyky on terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Yhden hengen asuntokuntien määrä on hieman jatkanut kasvuaan. Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus kaikista lapsiasuntokunnista on jatkanut nousuaan ollen nyt 29,7 %. Vieraskielisten osuus maakunnan väestöstä on maahanmuuton seurauksena jo 6,6 %, kun se esimerkiksi vuonna 2012 oli 2,8 %. Ulkomaalaista syntyperää olevien lasten ja nuorten (0–29 v) osuus vastaavan ikäryhmän lapsista ja nuorista on 8,7 %. Ulkomaan kansalaisista suurimman ryhmän muodostavat venäläiset ja ukrainalaiset. Ulkomaalaistaustaisen poismuuttoalttius on 2,6 kertaa suurempi kuin suomalaistaustaisten vuoden 2021 tietojen perusteella ja joka kymmenes maan sisäisen muuttoliikkeen myötä Pohjois-Karjalasta poismuuttava oli ulkomaalaistaustainen. Taloudellinen huoltosuhde oli vuonna 2023 maan toiseksi heikoin. Asuntokuntien keskimääräiset käytettävissä olevat rahatulot olivat tulonsiirtojen jälkeen 39 102 euroa vuonna 2023, mikä oli 85 % koko maan keskiarvosta. Käytettävissä olevat tulot ovat laskeneet 4,8 % vuosina 2020–2023.

Pohjois-Karjala on matalan osallisuuden aluetta. Asukkaiden osallisuutta tukevien rekisteröityjen yhdistysten määrä on vähentynyt entisestään. Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus yli 20 vuotta täyttäneistä oli 13,1 %. Lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemus on yhä korkeammalla tasolla kuin ennen pandemiaa. Myös ahdistuneisuus on lisääntynyt 8. ja 9. luokan oppilailla. Pohjoiskarjalaisista hieman yli puolet kokee elämänlaatunsa hyväksi. Syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä on kasvanut (15,2 % 2022, 17,2 % 2023).

Turvattomaksi päivittäisen elämänsä kokee 20 vuotta täyttäneistä 4,6 %. Naisten kokema turvattomuus on erityisesti noussut. Vanhempien tai muun huolta pitävän aikuisen fyysistä väkivaltaa koki 4. ja 5. luokan oppilaista 14,1 % ja henkistä väkivaltaa 24,8 %. 8. ja 9. luokan oppilaista 10,5 % koki fyysistä ja 26,3 % henkistä väkivaltaa. Lastensuojelun avohuollon 0–24-vuotiaiden asiakkaiden sekä huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleiden 0–17-vuotiaiden määrä on kasvanut. Poliisille ilmoitettujen rikoslakirikoksien (pl. liikenne- ja omaisuusrikokset) määrä laski hieman vuonna 2024 edellisvuodesta. Väkivaltarikoksissa on puolestaan ollut lievää kasvua. Alaikäisten tekemien omaisuus- ja väkivaltarikosten määrä on kasvanut. 65-vuotiaisiin tai sitä vanhempiin kohdistuneet petos-, vakuutus- ja maksuvälinepetokset sekä omaisuusrikokset ovat yleistyneet. Huumausainerikosten määrä on myös kohonnut. Tapaturmaisiin kaatumisiin ja putoamisiin kuolleisuus on noussut 65 vuotta täyttäneillä ja on maan korkein.

Merkittävimmät haasteet ovat elintapahaasteiden kasautuminen sekä korkea sairastavuus. Lähitulevaisuuden arvioiminen on arvailujen varassa. Lasten ja nuorten elintapojen sekä mielen hyvinvoinnin huononemisen vaikutukset ovat huolestuttavia. Viiden vuoden aikajänteellä väestörakenteen ikääntyminen tulee lisäämään entisestään terveyshaasteita ja hoidontarvetta.

Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Pohjois-Karjala on Suomen ja samalla Manner-Euroopan itäisin maakunta, jota luonnehtivat runsaat vesistöt ja metsävarat, erämaiset alueet ja Kolin kansallismaisema sekä maakunnan vireä yliopistokaupunki Joensuu. Pohjois-Karjalan aluerakenne on monella tavalla selkeä kokonaisuus, jossa maakunta muodostuu kaikkiaan 13 kunnasta, joista viisi on kaupunkia. Seutukuntia kolme: Joensuun seutukunta, Pielisen Karjala ja Keski-Karjala. Kaikilla on omat vahvuusalueensa. Pohjois-Karjalan taajama-aste on noin 74,3 %, kun se koko maassa on 87,1 % (2023). Maakunnan väestötiheys on noin 8,6 asukasta neliökilometriä kohden, joka on merkittävästi pienempi kuin koko Suomessa (noin 18 asukasta). Kuutoskäytävä muodostaa maakunnan liikenteen rungon neljän eri kulkumuodon käytävänä Joensuusta etelään. Yhteydet pohjoiseen ja länteen maanteitse ja rautateitse ovat myös erittäin tärkeitä ja muodostavat kokonaisuutena maakunnan liikenteen ja saavutettavuuden rungon, johon muu alempiasteinen maantieverkko kytkeytyy. Pohjois-Karjalassa kehitettiin systemaattisesti myös yhteyksiä itään Venäjälle, mutta nyt tämä kehitys on loppunut.

Pohjois-Karjala on Hinku-maakunta ja maakunnan 13 kunnasta 11 on myös mukana verkostossa. Hinku-tavoite on vähentää maakunnan ja kuntien päästöjä 80 % vuoteen 2030 mennessä. Tämä tavoite on mukana myös Pohjois-Karjalan Ilmasto- ja energiaohjelmassa, jossa tavoitevuosi on myös 2030. Vuoden 2023 tilastojen ennakkotietojen mukaan Pohjois-Karjalan päästöt ovat vähentyneet 44 % vuoden 2007 tasosta. Suurimmat päästölähteet ovat perinteisesti olleet tieliikenne, maatalous ja työkoneet. Kaikissa näissä on kuitenkin tapahtunut vähennystä vuosien aikana. Energialla on kaikissa suuri rooli eli vähäpäästöisillä tai päästöttömillä polttoaineratkaisuilla saataisiin paljon edistymistä aikaan. Pohjois-Karjalassa kesään 2025 mennessä kaikkiaan yhdeksällä kunnalla on jo ilmastosuunnitelma ja lisäksi yhdellä se on parasta aikaa valmistelussa. Ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi alueellista sopeutumistyötä on viety eteenpäin ja Pohjois-Karjalan ilmastonmuutokseen sopeutumisen tiekartta on laadittu. Ilmastotyö on edennyt Pohjois-Karjalassa erittäin hyvin aiempaan kehitykseen verrattuna. Tilanne tulee säilymään hyvänä myös seuraavien viiden vuoden aikana.

Pohjois-Karjalan metsissä oli vuonna 2022 puuta 209 milj. m³. Metsien vuotuinen kasvu oli 9,9 milj. m³ ja puuta hakattiin 6,9 milj. m³ kokonaispoistuman ollessa 8,6 milj. m³. Puuston tilavuus ja kasvu ovat lisääntyneet tasaisesti 1960-luvulta lähtien. Ilmaston kannalta Pohjois-Karjalan metsät toimivat yhä hiilinieluna, mutta hakkumäärien kasvattaminen ei ole enää järkevää. Maakuntaan onkin tehty Kansallisen biotalousstrategian alueellinen jalkauttamissuunnitelma. Siinä nostetaan esille toimenpiteitä ja tavoitteita metsätalouden arvonlisän nostamiseksi. Näillä toimilla ja tavoitteilla varmistetaan metsien säilyminen hiilinieluna sekä metsätalouden työpaikat. Tällä on merkitystä myös luonnonvarojen kestäväälle käytölle. Tilanne on maakunnallisesti hyvä. Tilanne tulevien viiden vuoden aikana riippuu täysin siitä, saadaanko hakkuumäärät pidettyä kestävyysajan rajan alapuolella ja miten hyvin arvonlisän nosto toteutuu.

Kokonaisenergian kulutus vuonna 2022 oli 11 TWh. Uusiutuvan energian osuus on 72 % ja energiaomavaraisuus on 69 %. Uusiutuvasta energiasta vuonna 2022 edelleen puolet tuli bioenergiasta. Maakunnassa on kuitenkin panostettu voimakkaasti aurinkoenergiaan. Sen osuus on edelleen pieni, mutta jo tilastoitavissa. Kiteen Puhoksessa käynnistyi maakunnan ensimmäinen teollisen mittakaavan aurinkovoimalaitos (5,8 MWp) kesäkuussa 2025. Myös lämpöpumppujen ja biokaasun merkitys on kasvanut. Uusiutuvan energian osalta kehitys on ollut erittäin myönteistä. Hajautetun energiantuotannon kehittäminen ja lisääminen on tarpeen tulevaisuudessa, jotta vältetään energiaköyhyydeltä ja se haastavaikutuksilta. Energianhuoltovarmuus on niin ikään tärkeä tekijä maakunnan säilymiselle elinvoimaisena koko alueella. Uusiutuvan energian tai energiaomavaraisuuden määrä ei tule vähenemään myöskään tulevilla viisivuotiskaudella. Huutokoski-Kontiolahti 400 kV YVA on käynnistynyt Fingridin toimesta ja valmistuu kevääseen 2027 mennessä. Fingridin uusimmassa kantaverkon kehittämissuunnitelmassa 2026–2035 on mukana myös ns. Vaaralinjan/Itäverkon linjaukset, jonka vahvistamistarpeet tarkentuvat alueellisen tuotannon ja/tai kulutuksen kasvun seurauksena.

Luonnonvarojen kestävä käyttö sekä luonnon monimuotoisuus ovat vahvasti esillä voimassa olevassa maakuntaohjelmassa (POKAT 2025) sekä Ilmasto- ja energia 2030-ohjelmassa. Näitä on edistetty rahoittamalla aihepiiriin hankkeita sekä hyödyntämällä tuloksia ja tehostamalla sidosryhmien välistä yhteistyötä. Maakuntaan on myös perustettu Kiertotalouden yhteistyöverkosto toteuttamaan ja edistämään kiertotalouden periaatteita. Pohjois-Karjalan kiertotalouden tiekartta on päivitetty yhdessä alueen sidosryhmien kanssa ja tiekartan

toteutusta tukemaan on perustettu alueellinen kiertotalouden yhteistyöverkosto. Aiempaan verrattuna tilanne on parempi ja kehitys on myönteistä myös viiden vuoden jaksolla.

Luonnon monimuotoisuutta huomioidaan enenevissä määrin eri toiminnoissa. Pohjois-Karjalan ELY-keskus valmistelee parasta aikaa luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelmaa (LUMO-ohjelma) yhdessä toimijoiden kanssa. Kuntien ilmastosuunnitelmissa monimuotoisuus ja sen edistäminen ovat mukana toimenpiteissä. Monimuotoisuuden turvaamisen kannalta tärkeistä suunnitelmista huolimatta monet elinympäristöt ovat kuitenkin heikentyneet joko ilmastonmuutoksen tai ihmisen toiminnan tai molempien vuoksi. Luonnon monimuotoisuutta pyritään turvamaan viranomais-toimin suojelualueita perustamalla ja maankäytön suunnittelulla. Metso- ja Helmi-ohjelmilla on toteutettu vapaaehtoisuuteen perustuen suojelua ja elinympäristökunnostuksia. Erityisesti perinnebiotooppien hoitoon sekä lintuvesien ja soiden kunnostukseen on panostettu. Maakuntaan suunnitellaan ensimmäistä Helmi-keskittymää nimeltään Juuan vaarat ja veet. Ennallistamistoimien vauhdittamiseen on kohdistunut poliittista tahtotilaa ja resursseja niin EU:n kuin kansallisellakin tasolla, joten elinympäristöjen tila tulee todennäköisesti paranemaan viiden vuoden jaksolla.

Muuttuneen geopoliittisen tilanteen vuoksi Pohjois-Karjalan logistinen asema on muuttunut merkittävästi. Rajaliikenteen loppuminen ja Saimaan kanavan käytön estyminen ovat katkaisseet perinteiset kuljetusreitit, minkä seurauksena liikennevirrat ovat siirtyneet uusille reiteille. Rajaliikenne on korvautunut sisämaan ja kotimaisten merisatamien välisellä liikenteellä, ja erityisesti metsäteollisuuden kotimainen puunhankinta on lisääntynyt. Kuljetusten siirtyminen rautateille ja maanteille on tuonut selvästi esille koko itäisen Suomen tie- ja rataverkon jälkeenjääneisyyden verrattuna Etelä- ja Länsi-Suomeen. Karjalan rata ja siihen liittyvät poikittaisyhteydet vaativat sekä kehittämistoimenpiteitä että mittavaa peruskorjausta. Suunnittelua on onneksi jo aloitettu sekä Imatran ja Joensuun välillä että Joensuun ja Kontiomäen välillä. Kiteellä sijaitsevan Syrjäsalmen uuden ratasillan rakennustyöt käynnistyivät vihdoinkin elokuussa. Hanke valmistuu kokonaisuudessaan vuoden 2028 loppuun mennessä, kun vanha silta on purettu. Pidemmällä aikavälillä myös rataverkon sähköistystä on jatkettava Pohjois-Karjalassa ja koko itäisessä Suomessa, jotta vähäpäästöiset kuljetukset länteen ja pohjoiseen voidaan turvata myös tulevaisuudessa ja henkilöliikenne voi jatkua nykyisin kiskobusseilla liikennöidyillä rataosilla sekä laajentua. Ensimmäisinä sähköistyskohteina tulisi toteuttaa Joensuun ja Pieksämäen välinen rataosuus sekä Joensuun ja Uimaharjun välinen yhteys Joensuu-Kontiomäki-radalla.

Rataverkon ja maantieverkon osalta Pohjois-Karjalassa korostuvat huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden tarpeet myös ylläpidossa ja kehittämisessä. Maantieverkolla, erityisesti vähemmän liikennöidyllä verkolla korjausvelan määrä on suuri ja se korostuu alueella, jolla koko tieverkolla on erityisen suuri merkitys elinkeinoelämän, erityisesti metsäteollisuuden kuljetuksille. Päätieverkolla suunniteltuja ja suunnittelussa olevia kohteita tulee saada pikaisesti toteutukseen valtatiellä 9 Joensuun ja Kuopion välillä (Ylämyllyn kohta) ja valtatiellä 6 Joensuusta etelään (Reijola-Onkamo ja Tolosenmäen kohta) sekä kantatiellä 73 (Lieksanjoen silta).

Saimaan alueella raakapuun vesikuljetukset, ml. uitto, ovat lisääntyneet. Tämä on myönteinen kehitys mm. päästöjen vähentämisen kannalta, mutta sisävesikuljetusten kasvattaminen edellyttää investointeja uuteen vähäpäästöiseen aluskalustoon sekä satamiin, uiton pudotuspaikkoihin ja niihin johtaviin maantieyhteyksiin.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti toukokuussa jatkaa Helsinki-Vantaan ja Joensuun lentoasemien välisistä lennoista tehtyä sopimusta 27.2.2028 saakka valtion täydellä rahoituksella. Lentoliikenne tulee olemaan Pohjois-Karjalassa vielä pitkään ainoa kulkumuoto, jolla kolmen tunnin saavutettavuus maakunnan ja pääkaupungin välillä on mahdollista. Joensuun lentoaseman merkitys on suuri erityisesti elinkeinoelämälle ja vientiyrityksille. Tämän vuoksi lentoliikenteen jatkuvuus on turvattava myös nykyisen ostoliikennesopimuksen päätyttyä, ja Joensuun lentoasema on säilytettävä osana Finavian lentoasemaverkostoa hallitusohjelman mukaisesti. Näin mahdollistetaan, että lentoliikenne voi tulevaisuudessa palautua markkinaehtoiseksi.

Lyhyellä vuoden aikajänteellä Pohjois-Karjalan osin haasteellisessa logistisessa asemassa ei ole tapahtumassa muutoksia. Pidemmällä aikavälillä saavutettavuuden paraneminen on mahdollisuus, joka edellyttää pitkäjänteisiä ratkaisuja ja riittäviä resursseja maakunnan keskeisille liikennehankkeille.



POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto